

No.
6 Ocak 1967
Ulus (Ankara)

Aşk İksiri ve Enstantaneler

Faruk Güvenç

1 Ocak 1966 Pazar/3.
Tiyatro/Donizetti: Aşk
İksiri/yöneten: Mit-
hat Akaltan, sahneye
koyan: Ertuğrul İlgın.
Dekor - kostüm: Tur-
gut Zaim/Adına: Atıfet
Usmanbaş, Nemorino:
Ender Arıman, Bel-
core: Nejat Boren,
Dulcamara: Altan Gün-
bay, Giannetta: Yıl-
dız Tarkan/.

Donizetti'nin Aşk İksiri iki şeyle yaşar; Hançere canbazlığıyla ve çene canbazlığıyla. Eğer parlak koloraturlarla Dulcamara'nın akıcı parlan dolarmı çıkarıp atarsanız birşey kalmaz geride. Bence temsilin en önemli kusuru işte bu iki unsurun noksan oluşuydu. Atıfet Usmanbaş sevimli, kusursuz bir oyun çıkarıyor ama sadece bir subret olduğu için (koloratur subret bile değil) koloratur soprano partisinin yalnız melodik ana hatlarını duyuruyor, koloraturlarda sesini geriye geçiriyor; bir başka deyişle Adına perde önünde oynadı, perde arkasında söyledi. Gayet iyi bir sesi olan ve adamlıklılı komik bir tip çizen Nejat Boren de öyle; koloratur tekniği gerektirdiği vakit dil üstünde kaydırmaca! Ben, küçük küçük olmasına rağmen Engin Arman'ın lirik sesini beğendim ve Nemorino'ya çok yakıştırdım. Yalnız genç sanatçı gerçeğinden fazla portamentoya vuruyor ve buluşuk, yavaş bir iera çıkarıyor. Bazan da duvara asılı kuslar, Nemorino'nun sesini bastırıyordu. Ya Dulcamara diyeceksiniz.

niz. Doğrusu gerçek bir şarlatan o. Ne sattığı aşk iksiri sahici, ne gençlik şurupları. İşi gücü bizim gibi köylüleri aldatmak kesesini şişirmek. Eğer elinden gerçekten bir şeyler gelseydi bir iksir de kendisi için hazırlar ve tüknefes olmaktan kurtulurdu.

Sözün kısıtı tam bir taşra temsiliydi Aşk İksiri. Ünlü canbazların yirmi metre yükseklikte ağsız trapez numaraları diye gidiyorsunuz, çocukların kum havuzundaki salınacak oyunlarını seyre diyorsunuz.

Ben oyun başladığı vakit rejisörün kim olduğunu bilmiyordum ama Dulcamara kadınlardan birinin şeyini oksayınca, Belcore'ye geniz dolusu tükürünce — Kahlbami bazarım, rejisör Ertuğrul İlgın'dır dedim ve yirmi beş kuruş kazandım. Örkestra ise bir gürültü maşinesinden farksızdı, sahneyi, şarkıcıları devamlı olarak örtüyordu; birçok yerde iyi mi söylüyorlar, kötü mü söylüyorlar, hatâ söylüyorlar mı, söylemiyorlar mı anhyamıyorduk. Doğrusu, meslektaş arkadaşlarımızın dediği gibi, bu na denir.

Bütün temsilde beğenmediğim tek şey Turgut Zaim'in nefis dekorları oldu.

★

BU gece Ankara Radyosunda saat 21.05 deki stüdyo konsertinde Cemal Resid Rey'in Enstantaneleri çalınacak. Hem de bestecisinin yönetiminde. On tükükayı aşmayan beş küçük parça. Her parçanın

bir adı ve işlediği konu var. Birincisi «ağ çeken balıklar» başlığını taşıyor. Bir kış günü, Cemal Resid Rey Bebek koyunda heyamola ile ağ çeken balıklar görmüş. Ağın sonu geldiği vakit suyun yüzünü titreşen, çirpınan pırl pırl balıklar alnıyor. İşte bunu canlandırıyor ilk parça. Önce viyolonsel ve baslarda hafiften başlayan, gittikçe yükselen bir heyamola, sonra ağaç üfleme çalgılarında kıvılcımlı çirpınan balıklar. Flütle piyanonun karışımı da can çekişen ve sağa sola atılan karınlarının gümüş parlaklığı ortaya çıkan balıkları hatırlatıyor insana. Tabii bu kadar ayrıntılı bir hikâyesi yok parçaların. Cemal Resid Rey Bebek koyunda ki bir izlenimini yazmış. Küçük bir «Enstantane»: ama sizi yakalıyor, deniz kenarına, balıkların arasına götürüyor.

İkinci parça «amâtilenci kadının geçişi». Bu da eski bir anısı Cemal Resid'in. Çarşafı, kalın dilencili kadını varmış ve her gün aynı saatte aynı sokaktan aksiya aksiya geçiyor, şarkı söylüyor gibi yalvarmış. Kadının aksiya aksiya geliş fagotta canlandırılmış. Sonra keman ve viyolonseldeki kaydırmalarla yalvarısı ve yine aksivarak gidişi, sokağın öhür ucunda kavboluşu.

Benim en sevdiğim orkestralardan dördüncü. Üçüncüsü Evyap Camiinin avlusundaki güvercinleri anlatıyor. Keman, viyola ve viyolonsel solosu minareden gelen

ezan sesini canlandırırken arkada döne döne uçan güvercinleri görürsünüz sanki. Sonra bir sesizlik olur. Güvercinler yere konmuştur. Ve büyük bir gürültüyle tekrar havalanışları... Cemal Resid Rey, karınları doyuktan sonra güvercinlerin birdenbire uçmasını ve havada dönmelerini «tanrıya şükrediş» olarak yorumluyor.

Dördüncü parça yalnız piyano için; boş bir caminin içini canlandırıyor. Teksesli küçük bir parça ama insanın nefesini kesecek kadar etkili. Basit bir pedal oyunuyla bu sonucun alınabileceğini inanmıyorsunuz. Uzun sesler caminin bir duvarından ötekine yankılanıyor, loş köşelerde kayboluyor sanki. Son parçada da bir «havram» m reaktifli, kevilifi ve canlı havasına giriyorsunuz.

Cemal Resid Rey bu küçük izlenimleri Cortot'un isteği üzerine 1930 da yazmış ve eser aynı yıl Cortot'un yönetimindeki Ecole Normal Orkestrası tarafından çalınmıştır. Bizdeki ilk seslendirilmesi ise 1950 ye rastlıyor. Tam yirmi yıl sonra. Bu geceki yayını bütün okuyucularımıza salık veririz.